

TUTKIMUSOSIO

Ilmapuntari 2024: Vaikuttaminen päätöksentekoon eri tasoilla

Alle kolmannes kokee, että omassa välittömässä asuinympäristössä on hyvät mahdollisuudet vaikuttaa päätöksentekoon

KAKSin kevään 2024 Ilmapuntari-tutkimuksessa selvitettiin kansalaisten näkemyksiä vaikutusmahdollisuuksista päätöksentekoon eri tasoilla. Kysymyksiä esitettiin kaikkiaan seitsemän lähtien päätöksenteosta kotona (kotia koskevissa asioissa) päätyen vaikuttamiseen EU-tasoiseen päätöksentekoon. Pääkysymys johdantoineen kuului seuraavasti.

”Kansalainen voi vaikuttaa asioihin välittömästi henkilökohtaisesti tai epäsuorasti osallistumalla esim. median, somen tai vaalien kautta? Seuraavassa on joukko erilaisia päätöksenteon tasoja kodin seinien sisältä aina valtakunnan ja Euroopan unionin tasolle. Millaiset mahdollisuudet sinulla on vaikuttaa päätöksentekoon seuraavilla tasoilla?”

Yhdeksän kymmenestä (89 %) tuntee, että hänellä itsellään on erittäin tai melko hyvät mahdollisuudet vaikuttaa kotona neljän seinän sisällä. Enemmistö (62 %) arvioi, että vaikutusmahdollisuudet kotiolioissa ovat suorastaan erinomaiset. Vain muutaman prosentti (3 %) kokee oman vaikutusvoimansa kotiasioissa heikoksi.

Todettakoon, että Tilastokeskuksen mukaan Suomen asutokunnista oli vuoden 2022 lopussa 46 prosenttia yksinasuvien asutokuntia, ja koko väestöstä lähes joka neljäs (23 %) oli yksinasuvia.

Lähes puolet suomalaisista (49 %) arvioi, että työpaikalla työtä koskevissa asioissa on kelvolliset mahdollisuudet vaikuttaa päätöksentekoon. Vajaa kuudesosa (14 %) kokee vaikutusmahdollisuudet huonoiksi. Työelämän ulkopuolella olevat arvioivat asiaa viimeisessä työpaikassaan. Tulokset muistuttavat lukuisissa eri viranomaisten ja ammattiliittojen työolobarometreissä havaittuja tuloksia.

Suomalaiset eivät kuitenkaan suuresti kiittele mahdollisuuksia vaikuttaa päätöksentekoon omassa välittömässä asuinympäristössä (asuinkorttelit, lähiöt, kerros- ja pientaloalueet) aluetta koskevissa asioissa. Vain alle kolmannes (29 %) ylistää mahdollisuuksia. Avoimen tyytymättömiä löytyy ainoastaan neljänneksen verran (25 %). Kaksi viidestä arvioi, että vaikutusmahdollisuudet ovat hyvän ja huonon rajamaastossa.

Kaksi viidestä (38 %) on turhautunut vaikutusmahdollisuuksiin oman kotikuntansa asioihin. Tyytyväisiä esim. somen, median tai äänestämisen kautta vaikuttamiseen kotikunnassa on vain reilu kymmenesosa (13 %) kuntalaisista. Enemmän kuin kaksi viidestä (43 %) uskoo, että vaikutusmahdollisuudet kunta-asioissa eivät ole hyviä, joskaan eivät huonojakaan.

Enemmistö arvioi, että omat mahdollisuudet vaikuttaa oman maakunnan päätöksentekoon ovat erittäin tai melko kehnot (55 %). Hyvin harva (9 %) tohtii kiitellä omia edellytyksiään vaikuttaa maakuntansa päätöksiin.

Enemmistön mielestä mahdollisuudet vaikuttaa päätöksentekoon valtakunnan tasolla, Suomea koskevilla asioilla, ovat melko tai erittäin heikot (60 %). Vielä tätäkin surkeammaksi arvioidaan vaikutusmahdollisuudet päätöksentekoon EU:ta koskevilla asioilla (72 %).

Näkemykset ovat jonkin verran muuttuneet vuodesta 2020. Nyt aiempaa useampi tuntee, että kotona, kotia koskevilla asioilla, vaikutusmahdollisuudet ovat ainakin melko hyvät (83 % □ 89 %). Aiempaa useampi uskoo myös vaikutusmahdollisuudet suotuisiksi omassa välittömässä asuinympäristössä (25 % □ 29 %).

Sukupuoli erottelee jonkin verran näkemyksiä. Naiset luottavat miehiä enemmän omiin kykyihinsä kotona kotia koskevilla asioilla. Miehet eivät ole aivan yhtä mielissään mahdollisuuksiinsa vaikuttaa kotiasioihin kuin naiset.

Työpaikalla naiset kokevat vaikutusmahdollisuutensa puolestaan vähäisemmiksi kuin miehet, mikä saattaa selittyä mies- ja naisvoittoisten toimialojen työtehtävien ja työorganisaatioiden eroilla.

Näkemykset ovat eräiltä osin sidoksissa kyselyvastaajien ikään. Nuoret, 18–30-vuotiaat, ovat keskimäärää vähemmän tyytymättömiä mahdollisuuksiinsa vaikuttaa kotikunnan, maakunnan, valtakunnan ja EU:n tasoihin asioihin. Näin on siitä huolimatta, että nuoret ovat muita passiivisempia vaikuttamaan äänestämällä vaaleissa eri tasolla. Ehkä nuorissa on muita ikäryhmiä enemmän niitä, jotka eivät ole tosiasiallisesti muodostaneet kantaansa asiaan, mikä näkyy sitten myös muita ikäryhmiä vähäisempänä tyytymättömyytenä.

Koulutustaso näyttäytyy tuloksissa siten, että luottamus mahdollisuuksiin vaikuttaa päätöksentekoon kotona ja työpaikalla lisääntyy korkeimmin koulutettujen suuntaan. Sen sijaan korkeasti koulutettujen tyytyväisyys mahdollisuuksiin vaikuttaa kuntatasolla, omassa maakunnassa, valtakunnan tai EU:n tasolla ei juurikaan poikkea väestön keskimääräisestä tasosta.

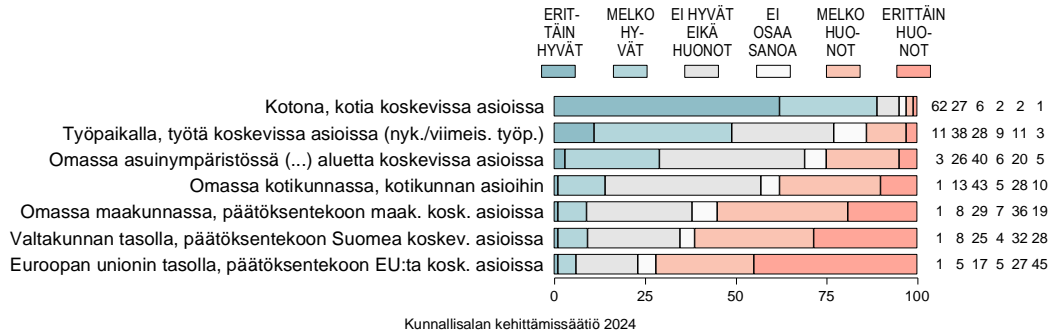
Kuntatyyppi on yhteydessä näkemyksiin vaikutusmahdollisuuksista omassa asuinkunnassa. Pääkaupunkiseudulla ja muissa kaupunkimaisissa kunnissa asuvat tuntevat vaikutusmahdollisuutensa keskimäärää rajallisemmiksi. Etenkin maaseutumaisissa kunnissa asuvat antavat muita enemmän tunnustusta omille mahdollisuuksille vaikuttaa kotikunnassa. Pienissä kunnissa suhteellisesti useampi tuntee päätäjiä henkilökohtaisesti.

Yksittäisten puolueiden kannattajien vastauksista käy ilmi, että perussuomalaisen, SDP:n ja keskustan kannattajat ovat keskimäärää tyytymättömämpiä vaikutusmahdollisuuksiinsa valtakunnan ja EU:n tasoiseen päätöksentekoon. Kokoomuksen ja vihreiden tukijat kiittelevät muita enemmän kykyjensä vaikuttaa työpaikalla. Vasemmistoliiton tukijat tuntevat työpaikkatasolla keskimäärää enemmän voimattomuutta.

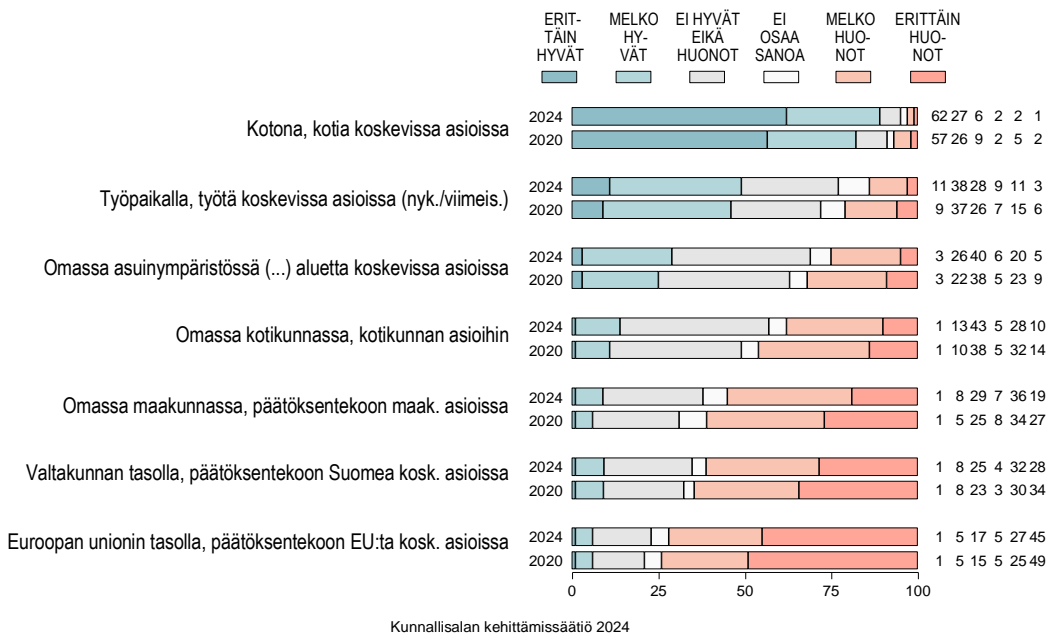
Tutkimuksen toteutus

KAKS - Kunnallisan kehittämissäätiön tutkimuksen toteutti Verian (aiemmin Kantar Public). Tutkimusaineisto on koottu internetpaneelissa 5-10.4.2024. Haastatteluja tehtiin yhteensä 1.055. Vastaajat edustavat maamme täysi-ikäistä väestöä Ahvenanmaata lukuun ottamatta. Tutkimuksen tulosten virhemarginaali on koko aineiston tasolla suurimmillaan vajaat kolme prosenttiyksikköä suuntaansa.

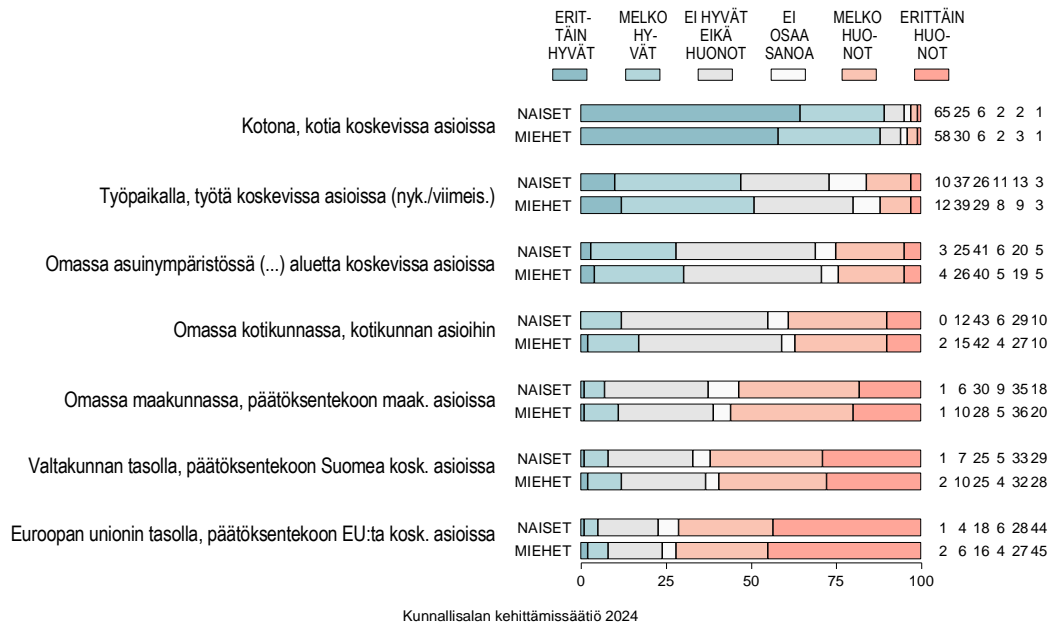
Kuvio 5. MILLAISET MAHDOLLISUUDET ITSELLÄ ON VAIKUTTAA PÄÄTÖKSENTEKOON SEURAAVILLA TASOILLA (tekstejä osin lyhennetty, %).

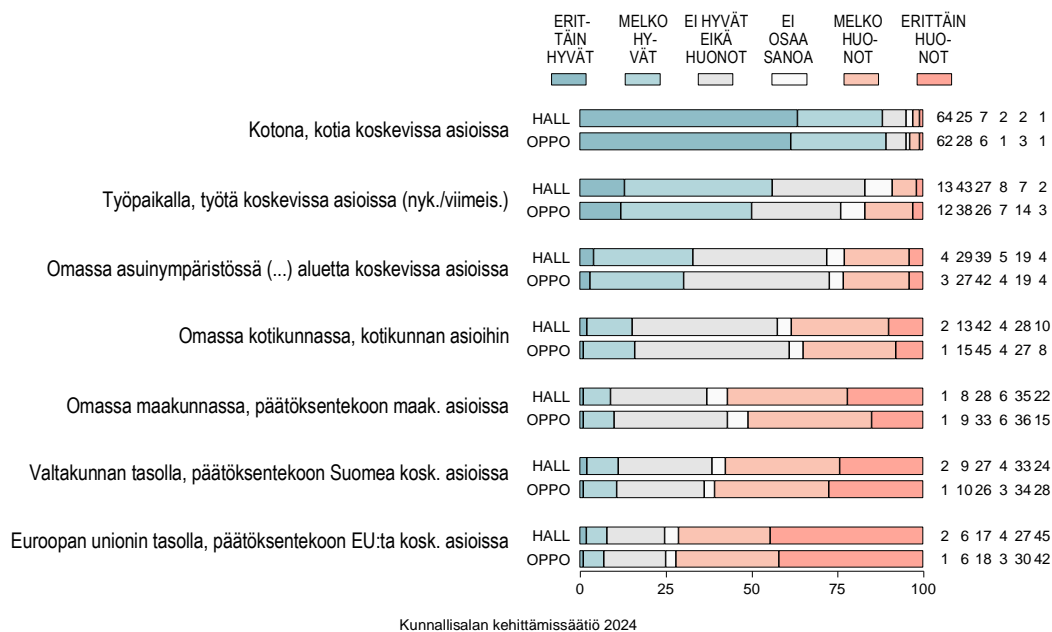
Kuvio 5t. OMAT MAHDOLLISUUDET VAIKUTTAA PÄÄTÖKSENTEKOON: ARVIOT KESÄLLÄ 2020 JA KEVÄÄLLÄ 2024 (%).

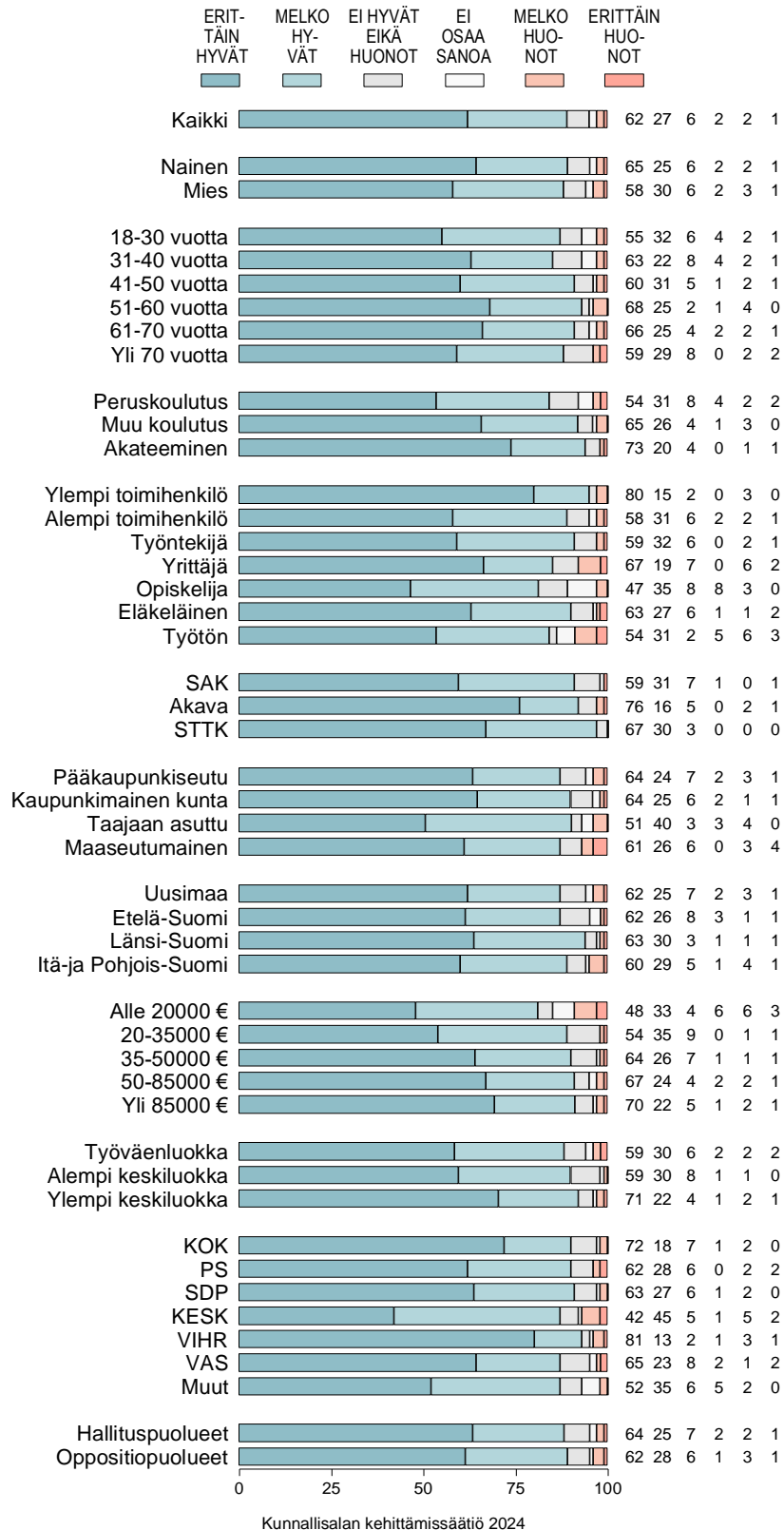
Kuvio 5s. OMAT MAHDOLLISUUDET VAIKUTTAA PÄÄTÖKSENTEKOON: ARVIOT SUKUPUOLEN MUKAAN (%).

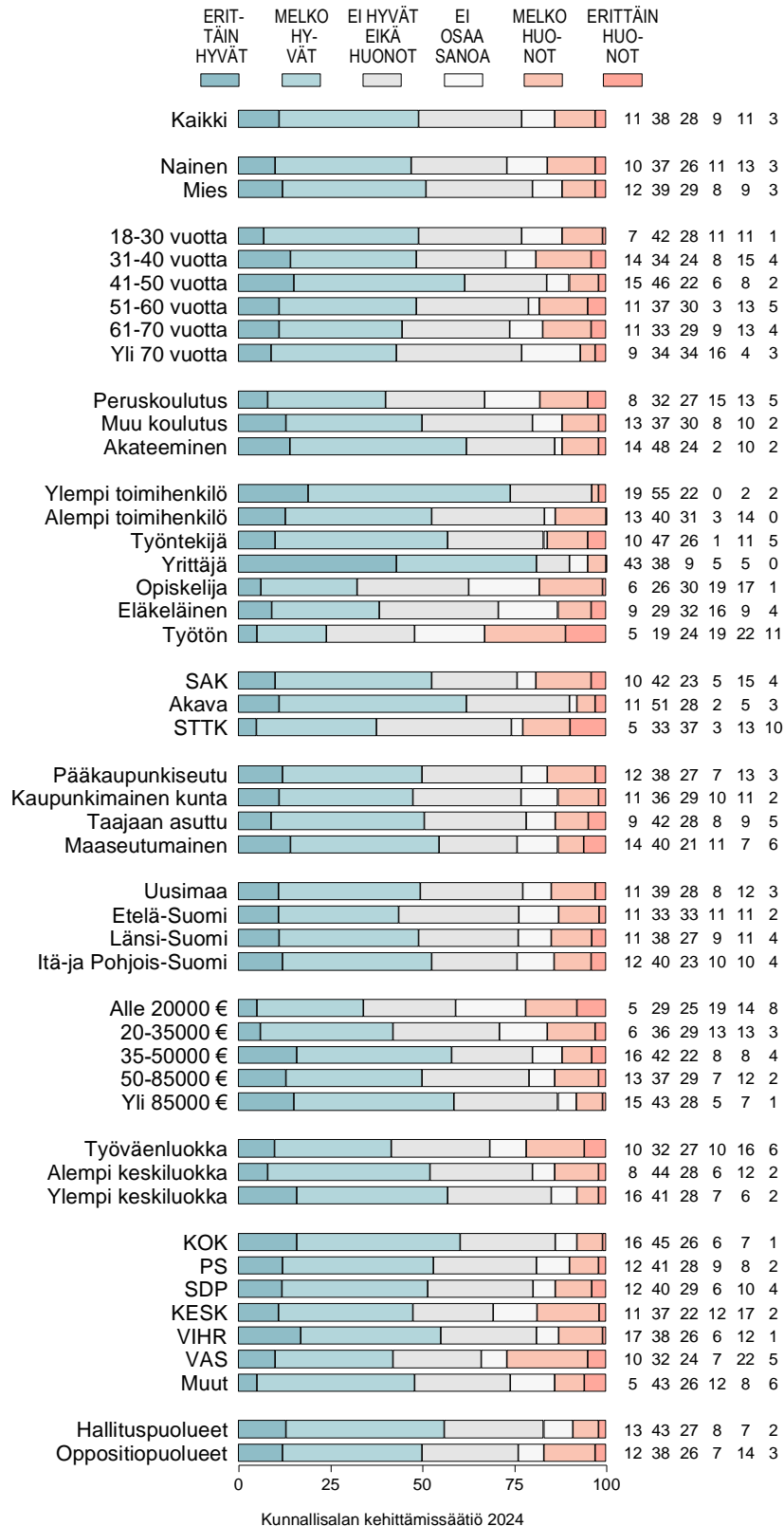
Kuvio 5h. OMAT MAHDOLLISUUDET VAIKUTTAA PÄÄTÖKSENTEKOON: HALLITUSPUOLUEIDEN (HALL) vs. OPPOSITIOPUOLUEIDEN (OPPO) KANNATTAJAT (%).

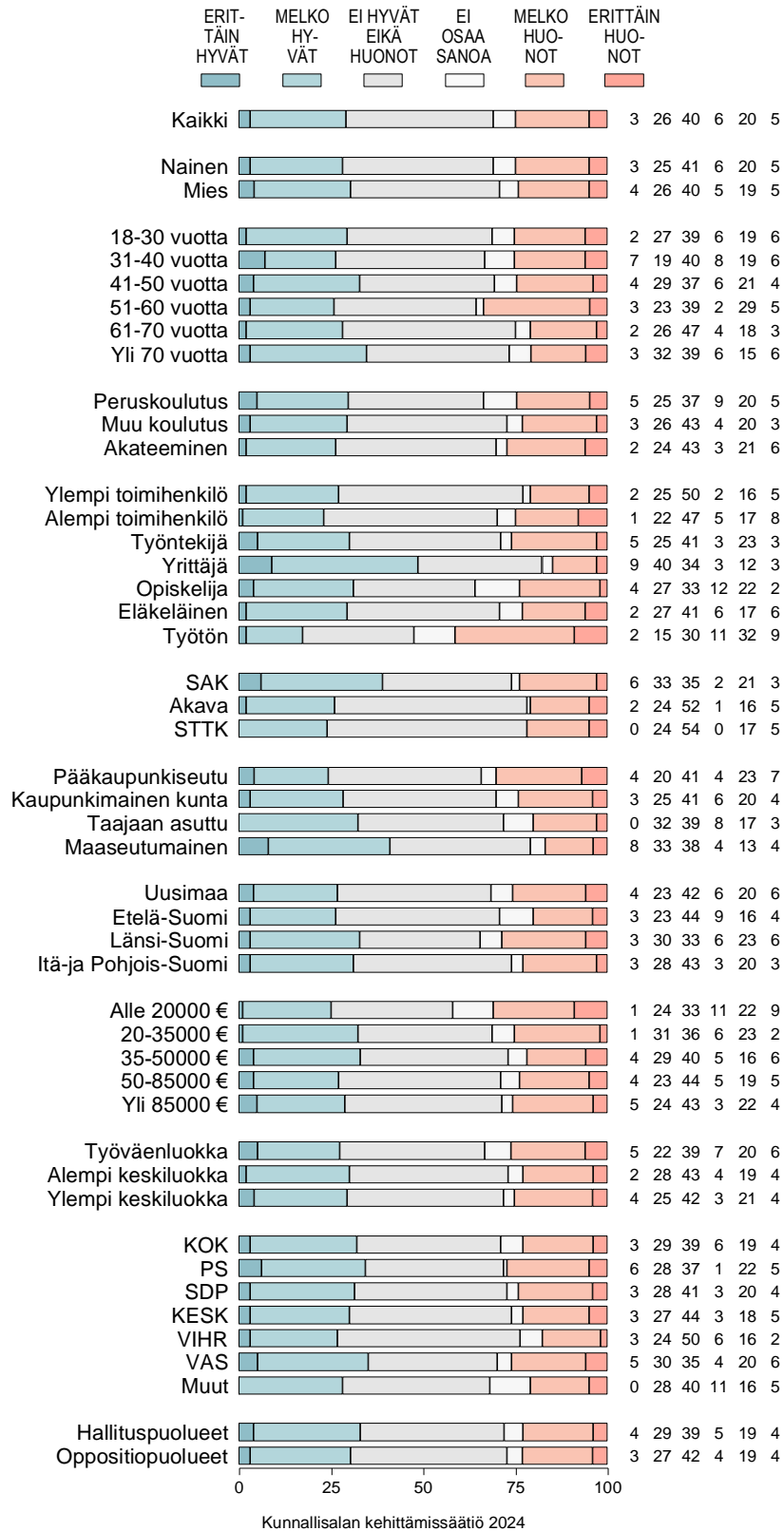
Kuvio 5-1. OMAT MAHDOLLISUUDET VAIKUTTAA PÄÄTÖKSENTEKOON: KOTONA, KOTIA KOSKEVISSA ASIOISSA (%).

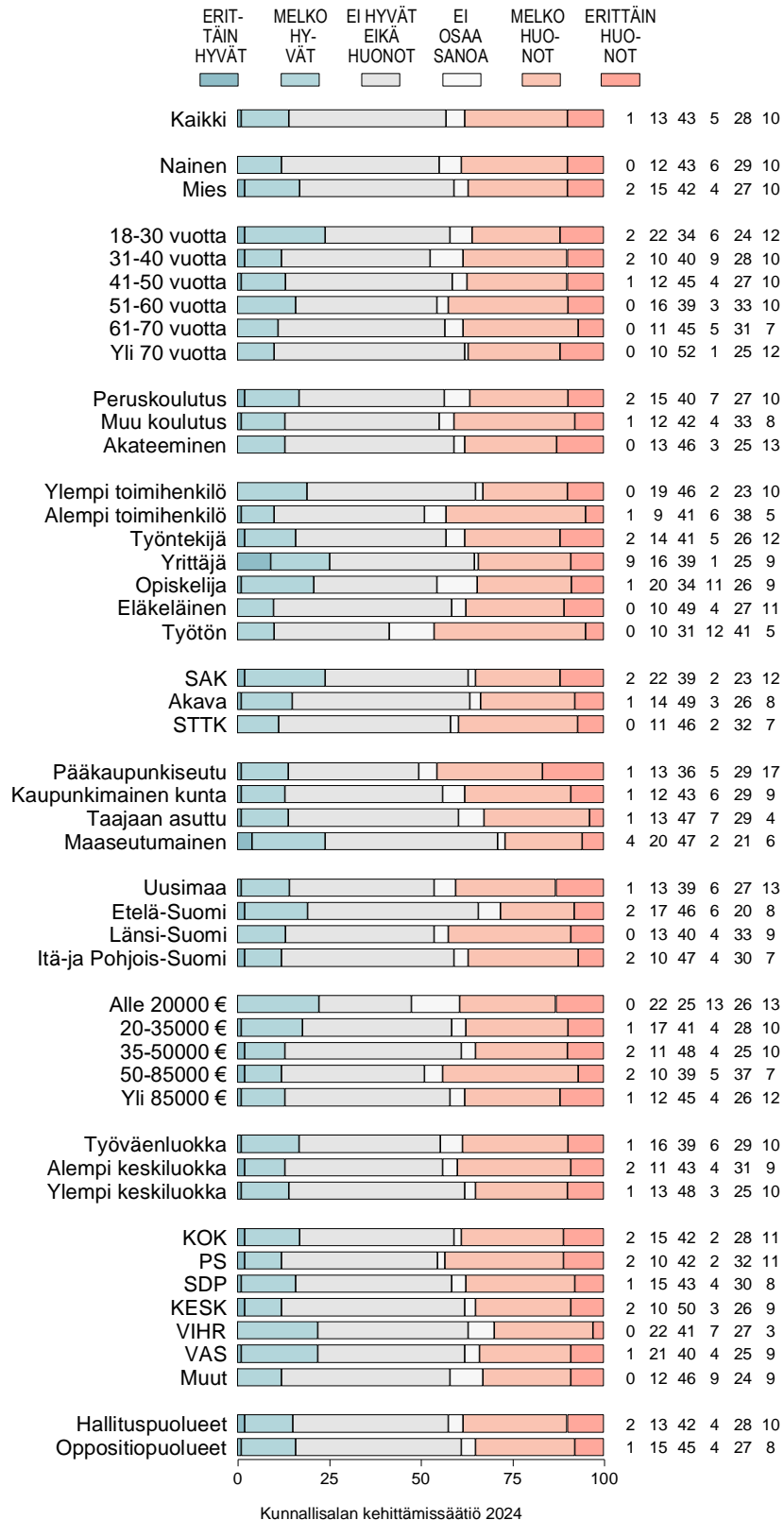
Kuvio 5-2. OMAT MAHDOLLISUUDET VAIKUTTAA PÄÄTÖKSENTEKOON: TYÖPAIKALLA, TYÖTÄ KOSKEVISSA ASIOISSA (nykyisessä/vii-meisessä työpaikassa) (%).

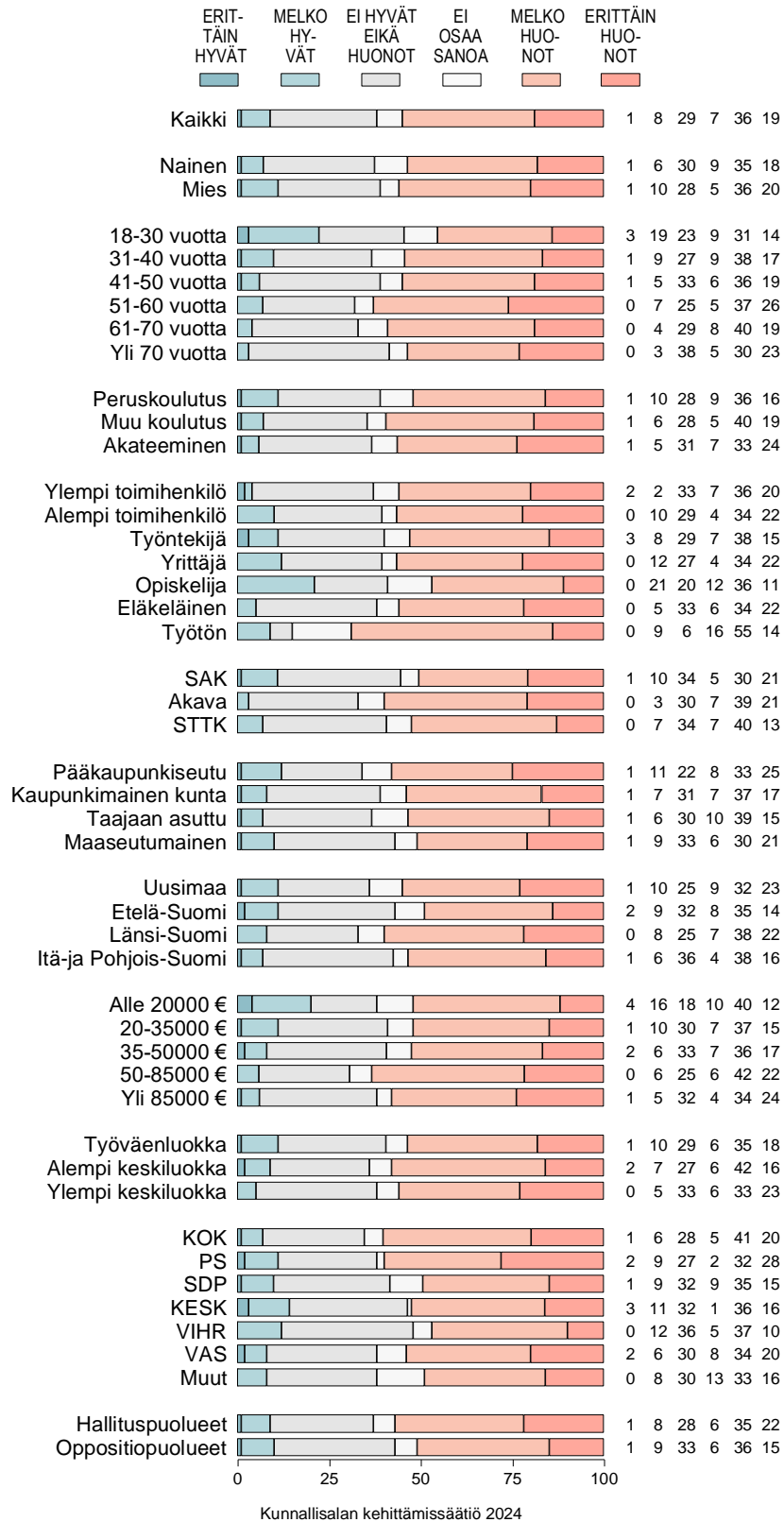
Kuvio 5-3. OMAT MAHDOLLISUUDET VAIKUTTAA PÄÄTÖKSENTEKOON: OMASSA ASUINYMPÄRISTÖSSÄ (asuinkorttelit, lähiöt, kerros- ja pientaloalueet) ALUETTA KOSKEVISSA ASIOISSA (%).

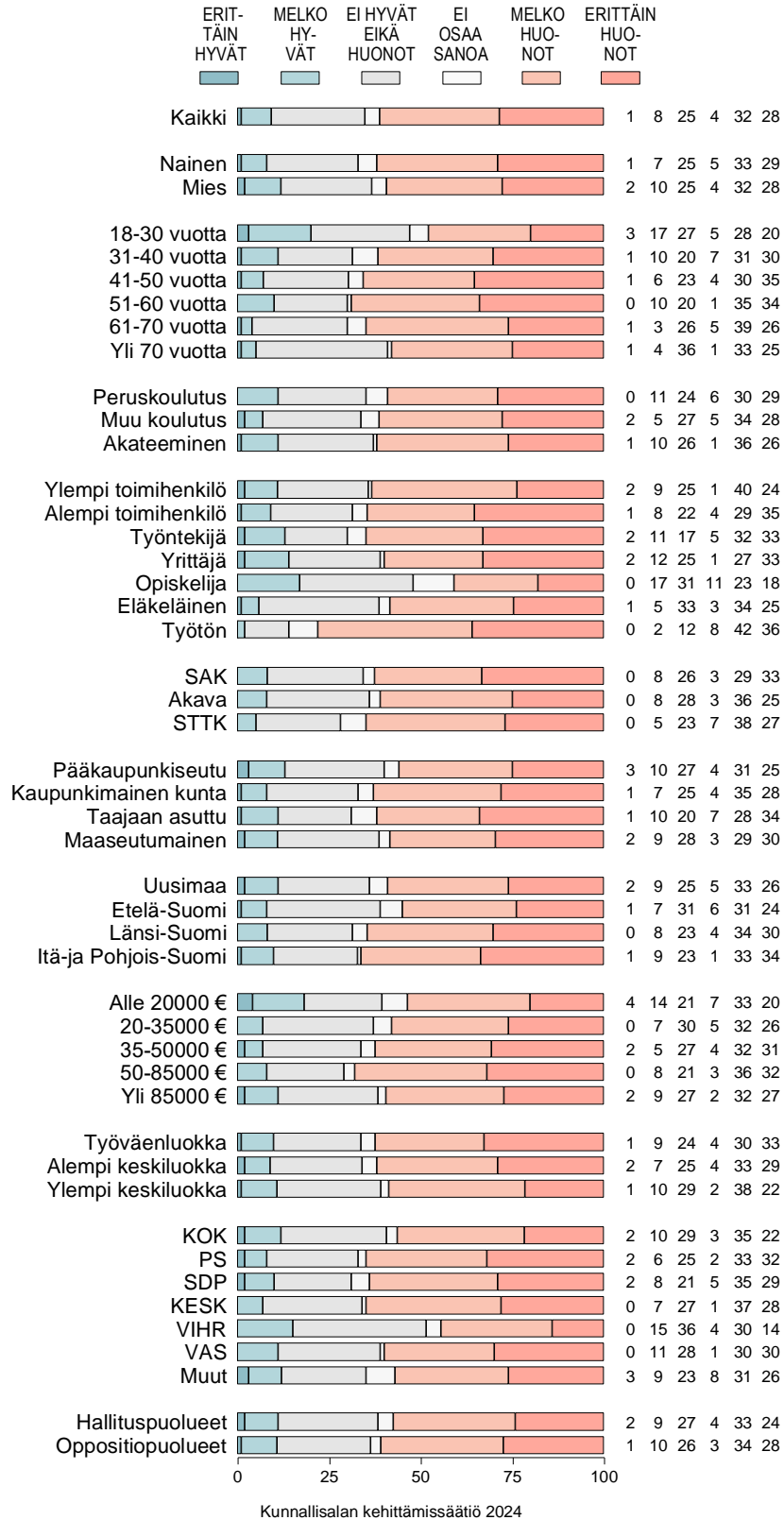
Kuvio 5-4. OMAT MAHDOLLISUUDET VAIKUTTAA PÄÄTÖKSENTEKOON: OMASSA KOTIKUNNASSA, KOTIKUNNAN ASIOIHIN (%).

Kuvio 5-5. OMAT MAHDOLLISUUDET VAIKUTTAA PÄÄTÖKSENTEKOON: OMASSA MAAKUNNASSA, PÄÄTÖKSENTEKOON MAAKUNTAA KOSKEVISSA ASIOISSA (%).

Kuvio 5-6. OMAT MAHDOLLISUUDET VAIKUTTAA PÄÄTÖKSENTEKOON: VALTAKUNNAN TASOLLA, PÄÄTÖKSENTEKOON SUOMEA KOSKEVISSA ASIOISSA (%).

Kuvio 5-7. OMAT MAHDOLLISUUDET VAIKUTTAA PÄÄTÖKSENTEKOON:
 EUROOPAN UNIONIN TASOLLA, PÄÄTÖKSENTEKOON EU:ta
 KOSKEVISSA ASIOISSA (%).

